Број 125. У Новом Саду, у понедељак 9. (22) јунија 1914. Година XLIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 круне и 70 потура; на четврт године 8 круна. За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: За пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући Јована Т. Чавића, у главној улици бр. 6.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот

Чек-конто 12008.

Равнотежа на Адрији и балкански метеж.

По свима изгледима судећи запечаћена је судбина кнеза Вида у Албанији. И бечки листови признају, да се он неће моћи да одржи у Албанији, а „Наје Фрује Пресе“ теши га, да ће аустријским и холандским официрима имати да захвали, што није пао срамно. Он је покушао да се брани, а тиме је спасао част немачког официра. Кад већ и бечки листови признају, да се Вид у Албанији онемогућио, онда му зацело нема спаса. Док у Бечу жале за Видом, у Риму се радују сваком његовом неуспеху, јер се Вид подвргао водству аустријских официра, а „Месаџеро“ тврди, да је кнежев двор филијала аустроугарског посланства, а Драч је главно место колоније, у којој прописује законе аустроугарски посланик, барон Левентал.

Италија није задовољна са Видом, па стога жели да га онемогући. Она помаже усташе а бечкој дипломацији пребацује, да је изазвала верски рат у Албанији. Бечка се дипломација упиње, да одржи кнеза Вида у Драчу. Она му је довела у помоћ Малисоре и Миридите, али они неће да иду у рат, него очекују да их Вид обдари дукатима. Кад их натерују у бојну линију, Малисори и Миридити беже као зечеви, па их ни топови не могу задржати од дивљег бегства. Пренк Биб Дода стигао је у Брешу, али даље не мисли, јер Миридити и он не желе да омиришу усташки барут! Тако изгледају ти „јунаци“, који треба да буду стуб Видовом престолу у Драчу. То значи, да се Вид ослонио на врбов клин.

Док у Албанији траје покољ, европске велике силе стоје скрштених руку и не знају шта да почну са својим недоношчетом, које се зове Албанија. „Наје Фрује Пресе“ признаје, да нико не зна, шта би се могло учинити. Аустријски бродови почели су да помажу кнежевим четама, али томе се протави Италија. Пре су се Аустрија и Италија противиле, да се друге државе, осим њих, мешају у албанске послове, а сада обе зову Европу у помоћ и отворено изјављују, да оне једна с другом, без Европе, неће ништа да предузму у Албанији. Тешкоће су огромне. Пре свега мора да се расчисти: шта ће бити, ако кнез Вид мора да се уклони из Албаније? Ко ће доћи на његово место? Муслиманског владара, кога жели већина у Албанији, не могу да поднесу Србија, Црна Гора и Грчка, јер би онда Албанија постала легло муслиманске агитације на Балкану. Исто тако не могу оне пристати ни да бугарски краљевић седне на албански престо. Хоће ли после Видовог слома имати воље још који европски принц да окуша срећу у Албанији? Сумњамо.

Аустрија и Италија не смеју да се упусте у окупацију Албаније, јер би се на крају крајева потукле око поделе плена, а остале европске велике силе немају вољу да своје војнике шиљу на албанску кланицу. Србија, Црна Гора и Грчка могле би да направе реда у Албанији, али на то неће да пристану Аустрија и Италија, јер се боје да би се пореметила равнотежа на Адрији, ако би Грчка добила јужну, Србија средњу, а Црна Гора северну Албанију. Аустрија се боји, да би се Србија могла удружити с Италијом и затворити Адрију, а постоји чак и то мишљење у Бечу, да би Русија добила пристаниште на Адрији, кад би Србија добила један део албанске обале.

Питање равнотеже на Адрији смета дакле решењу албанског питања. Зато је у Лондону решено, да се оснује Албанија као најзгодније средство за одржавање равнотеже на Адрији. Али Албанија не може да постоји, а Европа не може да нађе друго решење. Хоће ли се то питање моћи да реши мирним путем, показаће се ускоро. Ривалитет Аустрије и Италије на Адрији постао је опасност за мир у Европи, а најбољи је начин за решење тога питања ипак, да Албанију не добије ниједна од њих, него Србија, Црна Гора и Грчка по начелу: Балкан балканским народима. Арбанаси нису способни за државни живот, па их треба дати под управу онима, који су их ослободили од Турака и одржавали мир у Албанији, док их Европа није присилила да се отуда повуку. Аустрија и Италија пак изазвале су својом саревњивошћу немире, који прете да запале и Европу!

Зло рађење — готово суђење. То се може слободно рећи за Аустрију. Терајући лиса истерала је курјака. Није хтела да пусти Србију на Адрију, али може се догодити, да се на источној обали Адрије учврсти Италија, а онда је Аустрија свршила као велика сила на мору. Лукава Италија изиграла је Аустрију у Албанији. Сву кривицу због нереда баца она на Аустрију, коју су муслимани омрзнули, а они су већина у Албанији. Забрануга Европа пита се: шта сад?

Гешовљев повратак.

— Од нашег сталног дописника. —

Софија, 5. јуна.

Пре два дана вратио се из Париза г. И. Гешов, бивши председник бугарске владе. Његов повратак био је изненадан и због тога је изазвао готово сензацију и у ширим круговима његових пријатеља.

Од једног његовог пријатеља сазнао сам, како се Гешов решио да се врати у Софију, и због чега се управо вратио.

Одмах по свршетку другог балканског рата, г. Гешов је отпутовао из Софије. Прво је био у Бечу, а одатле је отишао у Берлин, одакле је после десет дана отпутовао у Париз, где је становао све до дана кад се кренуо за Софију.

Разнолико се говорило о његову одласку из Софије: једни су тврдили, да је био болестан (то су проносили и његови пријатељи) и да због тога мора ићи у ино-

ПОДЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ ИЗ ПОСЛЕДЊЕГ РАТОВАЊА НА БАЛКАНУ.

— По београдском „Ратнику“. —

У наступању, нарочито преко јако испресецаног и покривеног земљишта, врло је тешко да се избегне мешање јединица. Мора се често прибећи најдрастичнијим мерама, само да се трупа одржи у руци. Један официр причао је ово:

„При нападу на Велики Говедарник 8. и 9. јулија 1913. са четом сам имао да одржавам везу између двеју нападних колона. Другога дана, 9. јулија после извршеног јуриша на први ред бугарских стрељачких заклона, у чети сам имао војника и из 18. или 5., 17. и 4. прекобројног пука. Уређујући понова чету и делећи је на водове, морао сам више пута да с пушком у руци спречим извлачење појединаца из строја, који нису били из мог пука. Просто се осећа, да војник видећи да га нови старешина не познаје добро, једва чека моменат да се извуче из борбе.“ Један од главних узрока, што се при овоме нападу није постигао жељени резултат, јесте несретно извршено распарчавање јединица још пре почетка напада. Чак и пукови, који су били на окупу, нису употребљени на једном месту.

*

На Младом Нагоричану, првог дана куманов ске битке, када смо услед непотпомагања од наше артилерије били изложени страшном дејству многобројних турских батерија, код војника се осећала нека тешкоћа, као нека мора на души и ретко би који слободно извиривао и гледао шта раде Турци. Кад је другог дана и наша целокупна артилерија почела дејствовати, сва су лица била чисто преображена од неке радости и самопоуздања. Кроз редове се осетио дух живости, почело се чак и са шалама на рачун Турака; шта више појединци се чак и кладе да ће од толико и толико метака погодити кога Турчина“. Целог првог дана битке од 9 пољских батерија дунавске дивизије првог позива учествовале су у борби свега три у опште, но и оне преко целог дана; међутим Турци су на нас тога дана дејствовали са огромно надмоћнијом артилеријом.

Даље се показало, да је у практици — у рату — много теже извести посматрање дејства своје ватре, но што се то могло закључити према резултатима мирнодопских бојних гађања. У колико је који осматрач хтео да се више заложи за осматрање метака, у толико је више био изложен нападачевој ватри, а ово је чинило да су осматрачи и у оном малом броју јединица, где су били у употреби, били убрзо избачени из строја.

Осматрање олакшано је било у извесним случајевима, кад се могла уочити: прашина дигнута зрнима, кресање гранчица са дрвећа, комешање и местимично повлачење код бранилоца и број избачених нападачевих стрелаца, претпостављајући да створ терена то омогућава. Како је већина наших бораба вођена у времену када је земља била кишом натопљена, и како смо скоро редовно ми били нападачи, то је и осматрање дејства наше ватре било врло тешко извести.

Што се тиче гледишта, да се по јачини непријатељске ватре може судити о тачности своје, искуство из рата вели да то у савременој борби није увек било лако оценити, нарочито у рату с Бугарима. Често се дешавало да су Бугари баш онда, када је дејство наше страшне ватре било највеће и они били принуђени да напусте положај и одступе, отварали најјачу ватру, која је после извесног времена скоро прекинута; да нас убрзо, са новога положаја, поново обасипу. Ако би се сад ценило по јачини ове ватре, ми би у оваквом случају дошли до погрешног закључка: да наша ватра нема стварног дејства или је ово врло мало, а међутим је у ствари обратно. Једино се дакле по тачности непријатељске ватре може судити о дејству своје. Пало је у очи, да су Бугари у више случајева пред вече и у први мрак отварали страховиту ватру у опште (и артилериску и пешадиску), и да су потом преконоћ очистили положај. Ово је, разуме се, бивало у случајевима, када су успевали да решење борбе одложе до мрака.

Признати се мора, да су од два противника, које смо у прошлим ратовима победили, Бугари се много боље користили тереном и више успеха имали у маскирању заклона. Чест је случај, да смо нападајући на бугарске положаје наилазили на заклоне у више реди, који су саобраћајницом у цик цак били у вези. При поласку на јуриш бивали смо изненађени кад је непријатељска ватра престајала и мислили смо да је уништен, јер се нигде нико није видео да је из рова изашао. Улазећи у испражњене ровове понова смо били изненађени и обасипани ватром, но и загонетка је била објашњена — нашли смо саобраћајницу, која је као и стрељачки заклон била ванредно добро маскирана. Њом су се Бугари користили, да се неопажено извуку до друге линије стрељачких заклона.

Има случајева када је врло тешко кипренути

странство, ради консултовања са лекарима; други су тврдили, да је мотив његовога тако изненадног одласка са свим друге природе и да има у њем много политичког елемента.

Није прошло ни десет дана, а већ се тачно сазнало да је Гешов отпутовао у иностранство, не због болести, него због претњи, које је лично слушао и добијао преко анонимних писама. И усмено и преко писама говорило му се: да је издајник бугарских националних интереса, и да ће умрети смрћу каквој је подлегао Стеван Стамбулов, шеф стамбуловистичке партије.

Како се ово понављало из дана у дан, то Гешов почевши да верује да је то могуће једне вечери — опростивши се само са својом породицом — сео је на брзи воз и отпутовао у иностранство.

Кад је образована анкета од посланика Народног Собрања да прегледа документе, који се односе на рад министарства Гешова и Данева, а нарочито Данева, позван је Гешов преко бугарског посланства у Паризу да се врати у Софију и представи анкетној комисији као оптуженик и као сведок.

Гешов је на то одговорио, да он не може да се врати у Софију, докле год је тамо несрећено стање, јер не жели да умре смрћу Стевана Стамбулова. Његов одговор је саопштен влади. Влада хтела је да га остави и не позива више. Али анкетна комисија хтела је да Гешов дође, јер извесна важна документа, која није нашла у актима добивеним од Радославова, — а веровала да се налазе код Гешова — хтела је да их по сваку цену има. Зато је понова тражила да влада опет позове Гешова да се врати у Софију.

Влада се покорила анкетној комисији и позвала Гешова. Овај је поново разлагао због чега не може да се врати у Софију. Тада је влада била приморана да Гешову да писмену гаранцију да му неће бити ништа, али под условом да се одмах крене у Софију где га очекује анкетна комисија.

Гешов је тада телеграфисао својој породици тражећи да се увери, да ли је Радославов заиста преко париског посланства послао јемство за његов повратак, или је тај документ фалсификат израђен у бугарском посланству у Паризу.

Гешовљева породица предуве ту задаћу и уверила се да је влада заиста послала такво јемство.

После таквог одговора Гешов се кренуо из Париза у Софију.

Његов долазак, као што сам већ рекао, изазвао је велико изненађење у свима политичким круговима, па чак и међу његовим пријатељима.

Сад се тврди, да ће он кроз два дана предстати анкетној комисији да да одговор на питања, која је већ на писмено добио.

Међу овим питањима има која се односе на стварање балканског савеза и улоге коју је Русија тада играла.

Сви верују да ће Гешов дати не само одговор, који ће многе ствари јаче осветлити, него и поднета документа врло важна за радњу пред стварање балканског савеза а и за цео први балкански рат.

За то се сад са нестрпљењем очекује одлазак Гешовљев пред анкентну комисију и његов одговор комисији.

Андреј Левовъ.

Догађаји на Балкану.

Опсада Драча.

Опсада Драча још траје и опће је мишљење, да је пад његов неизбежан. Кнез Вид и влада располажу сада још само са 5 до 6 стотина добровољаца, који су непрестаним напором заморени, а већина топова им се покварила. Малисори и Миридити неће више да се боре. Већина Малисора толико је застрашена, да се скрива по храмовима. Када их је тамо нашао драчки бискуп, Малисори су се дерали: „Ми смо мртви, покопајте нас!“ Бискуп је успео, да педесеторицу наговори, да се придруже владиним трупама, али су и ти изјавили да ни по коју цену неће више излазити из града, јер неће поново да иду на касапницу. Многи се Малисори налазе у болници и ти су сви рањени у — леђа. У граду влада велики страх. Становништво је преморено и услед непрекидне борбе деморализовано. Врло многе породице су се иселиле из Драча, да се настане у друга места у Албанији. Кнез Вид се још помало узда у пренка Биб Доду и његове трупе. Биб Доба се још пре неки дан кренуо из Љеша, али о тада се не чује где је и шта је с њим. Азис паша, који је требао да стигне из јужне Албаније са 2000 бораца, изневерио је кнеза и владу. Један део његових трупа разишао се, а други је придружио се устасама. Ахмед беј је такође прешао на страну устаса. Влади албанској много задаје бриге и долазак Исмајила Ћемала у Валону. Опће је мишљење, да ће отуда уцењивати и владу. Талијански посланик Алијоти поново је саветовао кнезу Виду, да бежи, јер се Драч не може одржати, а устаси су у првом реду огорчени против кнеза. Римском листу „Ђорнале д' Италија“ јављају из Драча, да су устаси управо господари над Драчем већ и сада, а што до сада нису ушли у град и заузели га, то је отуда, што неће да се вуку клипка са европским великим силама и желели би да не дођу с њима у сукоб. Ноћу између петка и суботе изнебуха је пало једанаест метака у град, а на то су, као на уговорени знак, устаси са свију страна напали предстраже, али нису продрли у град. Држи се, да муслимани који живе у граду, стоје у вези са устасима и дају им знакове. Ухапшен је трговац хаџа Сулејман, у чијем су стану нађене 4 Мауверове пушке. Образована је народна гарда, која пази на муслиманске куће. — У суботу је у Драч приспео глас, да се пренк Биб Дода приближује са својим трупама.

Аустроугарска и Италија.

Због догађаја у Албанији све већа противност избија између јавна мнења у Италији и оног у Аустрији. И једној и другој влади врло је непријатно, што та противност узима све више израз међусобне мржње та два народа. И у Бечу и у Риму с тога су доста забринути. Но те прилике невгодне су и Немачкој. У берлинским политичким круговима се говори, да је немачки цар Виљем, када је био у Конопишту код наследника аустроугарског престолонаследника Франца Фердинанда, одлучно изјавио, да се за љубав кнезу Виду не треба да заваде Аустроугарска и Италија. Треба да избегавају сваки спор, кнеза Вида да припусте судбини му, а о Албанији нека одлучују све велике силе заједнички.

Грчко-турски спор.

Из Атине јављају, да је турска влада на представку грчке владе одговорила, да ће она са великом готовошћу испитати све неправде, нанесене грчким поданицима у Турској. Упозорава грчку владу на велике жртве, које је поднела турска влада, када се морала да побрине за оних 200 хиљада муслимана, који су морали да пребегну из Македоније, где су били изложени прогонима. Признаје, да су се услед тих прогона, којима је било изложено муслиманско становништво у Македонији, десили неки немили и жалосни догађаји у Тракији и Малој Азији (насиља над грчким становништвом), али је турска влада још пре месец дана учинила крај тим догађајима у Тракији, а и раздражење неких народних слојева у Малој Азији скоро је већ сасвим престало. Доказ је томе то, што се оно становништво (грчко), које је хтело да се исели из Турске, у пуној сигурности враћа на своја огњишта. Тур-

---

ватру. Тако, при опсади Једрена дешавало се да је водник, па и командир, морао у рову ићи од стрелаца до стрелаца и наређивати му да прекине паљбу, и чим би га прешао за неколико корака овај је понова отварао и гађао, вероватно под јаким утиском дејства тешке артилерије. Исто је тако врло тешко да се ноћу прекине паљба: ту треба доставе мена, а дотле је силна муниција утрошена. Ноћу је, у опште, тешко и спречити да се ватра пре времена или узалудно не отвори, а зато је потребна чврста ватрена дисциплина.

Знак за прекид ватре даван је најчешће пиштаљком, ређе гласом (довикивањем од војника до војника) а врло ретко трубом.

Првог дана кумановске битке, Турци су покушавали да у наше редове унесу забуну давањем нашег трубног знака „прекини паљбу“, но како се звук њихове трубе доста разликовао од наших, то они нису успели у својој намери.

За успехе, постигнуте у оба последња рата, у многоме се има благодарити огромном утицају, који су старешине имале на војнике у опште.

У самој борби, у стрељачком строју, био је увек могућан утицај старешина на војнике. Он се огледао у личном држању самих старешина, у ваљаном и паметном командовању и у месту које би старешина за себе изабрао. Држање старешина подизало је код војника морал до невероватне висине и прибављало нам је њихово поверење и љубав. И кад су се једном тако уверили, да је њихов старешина храбар и присебан и осетили да ће их он само с чашћу провести кроз све окршаје, њихова је одност постала безгранична, а њихова се љубав показала у најискренијем стању да старешину заштите и заклоне од опасности. За ово има много примера:

— Освануло је кишно октобарско јутро. Мој је батаљон био у престражној резерви на Младом Нагоричану, позади Капиларског Кама. Бивак је био дигнут, па је опет крван војник. По занимању био је касапин. У свакој борби, он у току целе борбе не би избацио више од 20—25 метака, али је зато сваки метак био погодан. Он би по читаве четврти часа ћутао пошто избаци јадан метак, и тек кад оцени да је мета повољна, узимао је понова на нишан и један је непријатељ био мање. — Разуме се, да је ово у многоме зависило од људства којим је јединица попуњена (Топличани—Пожаревљани), као и од тога којем позиву припада.

Обустављање ватре када је циљ ишчезао вршено је редовно од стране самих војника. Но нису ретки случајеви, за време најјаче кризе борбене, када је душевна напрегнутост достизала крајње границе, да су појединци, па чак и читаве групе стрелаца, продужавале и даље да гађају и ако је циљ ишчезао. Исто се ово дешавало и у почетку првих бораба у рату с Турцима, што се може објаснити једино огромним душевним растројством појединаца.

Штедљивост у трошењу муниције у оба рата треба нарочито истаћи и подвући. Чак шта више, утрошак у српско турском рату толико је мали, да је скоро невероватан. У борбу се редовно улазили са 250—300 метака на пушку. У тој бризи и старању да се муниција на време попуни отишло се толико далеко, да су војници пре почетка борбе више пута и преоптерећавани њом (по 500 метака на пушку). У одбрани ово је и оправдано, но у нападу је отежавало кретање и било је случајева, да су војници бацали ту сувишну муницију (при нападу на Божидарицу чете из VIII. пука) Но ова је појава — претрпавање војника муницијом била ређи случај, кад су командати батаљона хтели раније да скину бригу о попуни, а командири бојне коморе да избегну изношење и доношење њено доцније под непријатељском ватром.

Што се тиче самог начина попуне муниције, у борби то није баш тако лака ствар, а нарочито не у нападу. Јер је њено доношење и у шаторским крилима и у сандуцима отежавало кретање разносача муниције и дуже времена их излагало непријатељској ватри, а сем тога овај начин није ни за деобу практичан. Па чак и у случајевима када се стрељачки строј ојачава утурањем, она количина муниције, коју сваки појединац из појачања може на рукама да понесе (у џеповима и торби), није у стању да задовољи потребу за дуже времена. Мени се чини да су ово питање боље и правилније решили били Турци, судећи по мунициским кутијама од по 200 метака, којих је пуно остајало на сваком њиховом положају. Ове су кутије од јачега картона, које су на једној страни имале алку од коже за лакше ношење. По причању њихових рањених и заробљених официра, код њих се пред почетак борбе редовно раздавао војницима један део муниције из бојне коморе, а испражњени део се одмах упућивао за попуну. Кад је у току борбе поново затражена муниција, раздаване су оваке кутије, из остатка бојне коморе, сваком војнику по две (обично деловима резерава, који се упућују и као појачање стрељачког строја) и на тај начин довољно је било да на десетину дођу по 4—5 ових војника, па да се добије 1600—2000 метака. Разуме се, да овде треба имати на уму још и то, да је ношење ових кутија било врло практично подешено.

На свежину и бодрост код стрелаца од нај-

ска ће знати свагда очувати сигурност и мир свију својих поданика, без разлике народности и вере, као и странаца, која живе у Турској. Турски министар унутрашњих послова Талат беј утврдио је, да су нетачни они извештаји, које је грчка влада добила о прогонима у Малој Азији. Најзад турска влада изриче наду, да више никакав догађај неће нарушити мир у Малој Азији и да ће грчка влада осигурати мир у Македонији, те тако у будуће неће више ништа померати добре односе између Турске и Грчке. — Чује се, да су велике силе решиле, да сва цариградска посланства изашљу своје прве драгомане, који ће министра Талат беја пратити на истрази, те тако утврдити, какве су прилике у Малој Азији. Опће је уверење, да ће се грчко-турски спор изравнати у миру.

Разне вести.

— Српски пресбиро изјављује поводом непријатности, што се десила бугарском краљу Фердинанду код Пирота, да је српска влада повела истрагу против кондуктера, али држи, да је кондуктер зауставио воз стога, што често бугарске комитетлије покушавају да се железницом прокраду.

— Српска влада ће подићи у Букурешту зграду, у којој ће бити смештено тамошње српско посланство и конзулат.

— Отпочело је трасирање железничке пруге Ужице—Прибој.

— Насељавање у нове српске крајеве отпочеће у брегалничком, а затим у кумановском срезу.

Нечувено насиље у ствари школског одбора у Перлезу.

(Свршетак).

Да би се глас новог члана паралелисао — изабрало је општинско представништво за своја два заступника у школском одбору одлучне противнике креацији новог учитељског места. Католичком попу Локајчеку не беше тај избор по ћуди и уложи призив с разлога, што један од изабратих чланова нема академске спреме и што његови кандидати: др. Ђорђе Еремин и натарош Међеши осташе у мањини, а нарочито с разлога, што су изабрани сами Срби, те се није одржао досадањи уобичајени паритет између Срба и Несрба.

А што је тај паритет покварен наметнутим чланом дром Пајом Хорвацким, где су били и прости поп Филипа умешани, то не тангира правни осећај попа Филипа; па пошто смо упознали њитранску правду Филипову, зато је и не ценимо много.

Са тако смушених разлога попиних није могла ни жупанијска власт уништити избор, па довије се другој форми и замисли у пуном уверењу, да је нешто женијално учинила.

С разлога, што општинско представништво није избор школских чланова обавило 14 ти дан после Нове Године, на основу §. 6. школске уредбе уништава она цео избор и преноша право именовања шк чланова на великог жупана, који именује за чланове школског одбора баш случајно кандидате попа Локајчека: дра Еремина и натароша Међешија.

Кад би тумачење тога §-а високославне жупаније иоле имало смисла и оправданости, онда у истини није смео бити за члана школског одбора именован натарош. Међутим, кога као једина права кривица терети сва одговорност, што општинско представништво сазвано није баш 14. јануара о. г. било да избор школских чланова обави. Да би комика овог решења била већа напоменуто је на крају, да се против овог решења не може утицати. Али месно општинско представништво није се на ту забрану осврнало и поднело је тужбу на управно судиште против незаконитог решења жупанијског — иако се много не нада добром исходу и стварном успеху, пошто инсценатори те работе тако је надуваше, да је добила бајаги и неко важно политичко обележје или значење.

На поднесеној тужби није се честито ни мастило сасушило, а већ је у општину допељао жупанијски школски поднадзорник, да што брже „*уљеза*“ и „*именоване*“ чланове школског одбора у ново звање уведе и да их закуне и да у истој седници онако *таве* донесу закључак, да се имаде што пре основати ново учитељско место; јер ина че овој перлеској просвети прети вечита пропаст.

Осим гласа поп-Душана Ђурђева, који је непобитним доказима осудио цео овај незаконити рад — буде усвојен предлог креирања новог учитељског места и у помањкању стварних разлога за побијање поп Душанових приговора свела се дебата од стране школског поднадзорника на ниво већ познате одурне претње, забране и т. д. а да поднадзорник не остане сам прискочи му у помоћ брзоплети др. Паја Хорвацки и пред свима члановима добаци српском попу и ове речи: *Ви волете да народ остане у мраку, зато сте противни оснивању новог учитељског места.*

На овај виспрен испад уљегов следовао је и достојан одговор, а на задобивену рану метаће се ваљда какав мелем у форми „физиката“ — можда за перлески „Кечкемент.“

Ето шта се ради са једном општином, која је гледе школе у сваком погледу увек досад најсавесније вршила своју дужност.

У целом општинском представништву нема ниједног члана, који би био противан успостави још нових десет учитељских снага, када би се збиљска потреба указала. За љубав пак стварања синекура не може се тражити већина. Ви је тражите у сили и власти, па нека вам буде. Но знајте да нисте изабрали ни прилике ни време за стварање нових невоља и трвења и не можете ваше поступке посматране ма са које стране ничим оправдати. Путем насиља не иде се добру.

Госа „Школског Гласника“ помаља помало зубе.

(Глас из учитељских кругова.)

Они, који познају самозваног „вођу“ учитељског, знали су куда он циља, када је на онако „леп“ начин „примио“ уређивање „Школског Гласника“. Тај шаљиви господин за време самосталског царства у нашој црквено школској автономији, док је још самосталски Школски Савет постојао није зуба помолио ни о оној школској уредби 1910. године, а ни о „појачком питању“. Он је онда „спавао“, па је спавао и за ове две године дана, од када владају комесари и комесарчићи. Забога, „да се човек не би замерио“. Чинио се невешт, као да није ни било те уредбе, ни решења сабора о појачком питању, које су самосталци само „за опсенити простоту“ донели у сабору, а и ако су већ по други пут на власти, никада се нису по бринули, нити су претом макли, да те одлуке добију превишњу санкцију. А најмање се за те одлуке бринуо „*самозвани вођа*“ — И гле, после четири године дана, *пред изборе за сабор*, када треба мало порадити за те самосталце, који су *онако лепо уредили та два учитељска питања*, из дубоког сна се буди „самозвани вођа“ и почиње наново да покреће „појачко питање“, и „школску уредбу“. Уместо да сада, после те велике обмане, — коју су самосталци починили према учитељству — да мушки довикне самосталцима: „*ви нисте искрени, ви сте нас све учитеље обманули, нећемо с вама, јер се бојимо,* **да ћете нам са клерикалима и досадању худу тековину одузети**“ — он сасвим противно учитељским жељама наваћа воду на самосталску воденицу. Али се ми учитељи не дамо од самосталаца навести на танак лед. Доста је, што су нас једаред обманули, више неће, јер смо прогледали, ко су самосталци и шта вреди њихово обећање.

— Самозвани „вођа“ нека само вуче путање за самосталце, али ми свесни учитељи — нећемо ни под коју цену. Нећемо дозволити, да они на рачун автономије поткусуравају своје политичке циљеве, а автономији и учитељству како било.

— Зато упозоравамо сву нашу браћу учитеље, да се не дају више обмањивати од самосталских агената, који су метли на себе образину „учитељских пријатеља“. Ми ћемо и даље истрајати са удруженим народним странкама, па смо и у то чврсто уверени, да ће, ако народна ствар победи — *победити учитељска ствар.* А самозвани „вођа“ својим двоструким радом — нека само иде своји путем, јер ми његовој улози ни мало не завидимо. Али смо и у то чврсто уверени — *да ће он опет спавати* — јер ће доћи на њега — *заслужени сан.*

силнијег је утицаја било држање старешина и њихово претходење личним примером. Но сем овога, врло је благотворно дејствовала песма и пошалица појединих отреситијих и присебнијих војника — После борбе на Присату, један рањени и заробљени турски официр причаше: „Ми смо се још и надали да ћемо вас одбити и да се можемо борити; али када се читав један пук ваш кренуо на јуриш с песмом на уснама, свима нам је било јасно, да се с таком војском не може изаћи на крај.“ Распитивао сам се за тај пук и сазнао да су то били војници IV. пеш. пука „Стевана Намање“.

У другом рату, причања о зверствима које су Бугари при препаду починили на нашим рањеним и заробљеним војницима и официрима, изазвали су страховито огорчење и жеђ за осветом. А саопштавања војницима о успеху наших осталих армија (па и дивизија), јако су уздизала морал и дух код трупа (па чак и у случајевима где ти успеси нису још били постигнути. 18. јуна 1913. године мој се пук кренуо са Страцина ка Кривој Паланци. Знали смо за препад и зверства Бугара. За време марша проју рио је у аутомобилу поред нас командант дивизије, ђенерал Штурм. Спрам команданта пука аутомобил је успорио кретање и ђенрал најведрија и највеселија лица саопштава команданту пука, да извештај врховне команде гласи: Све армије на предују одлично; ђенерал Степановић је зашао у Бугарску на 18 километара. Мало доцније један од његових ађутаната пролази фијакером. И он вели исто и још да је Штип заузет и попаљен. Ми сви без разлике горимо од нестрпљења да час пре ступимо у борбу, те да у победни лаворов венац и ми допринесемо. Пуком се песма ори, као да се не иде у крвав бој, већ дома или у сватове. Међутим сад знамо, како су тамо стајале све наше армије.

Вести из места и са стране.

Десетогодишњица Српскога Сокола у Карловцима.

Прослава почиње 21. јунија (4. јулија) о. г. по подне дочеком соколских гостију на железничкој станици. Госте дочекује засебна чета Српског Сокола у Карловцима, и после поздрава врати их у град. Станови за госте спремљени су у конвиктима и семинарима ђачким, где је око 200 постеља стављено на расположење. Осим тих скупних станова ставили су чланови Српског Сокола у Карловцима и грађани још око 30 станова приватних на расположење. Пред вече се пред гимназијском зградом скупља соколска поворка састављена из чланова Српског Сокола у Карловцима и чланова друштава српске соколске жупе фрушкогорске, те са лампионима и бакљама иде пред кућу госпође куме заставе, Софије дра Лазе Поповића, где се учини поздрав госпођи куми и серенада. У 9 сати увече је састанак свих гостију и представника на заједничком комерсу за упознавање и поздрав гостију. У недељу 22. јунија (5. јулија) о. г. започињу у 6 сати ујутру у дворској башти надметања српске соколске жупе фрушкогорске у оделењима и појединце. Надметањима управља вођа Српског Сокола у Карловцима брат Милан Теодоровић. Након свршених надметања врста се целокупно соколство у свечану поворку, која обилази градом уз пратњу музике. Око 11 сати до подне обавиће се на вежбалишту у дворској башти освећење заставе, коју ће посветити 6 старих претходника Српског Сокола у Карловцима, а сада народних свештеника. У подне ће се у народном дому у саборници одржати свечана седница друштвена у спомен десетогодишњице, где ће старешина друштва брат др. Лаза Поповић држати свечани говор. После седнице ће одлични гости и представници састати се на свечаном банкету. Након 4 сата после подне почиње јавна вежба у дворској башти са занимљивим бираним програмом соколским, уз суделовање узорних оделења вежбачких из Љубљане, Загреба и Београда. Након вежбе биће у дворској башти велика народна свечаност и забава.

200-годишњица петропавловске цркве у Петрограду.

Из Петрограда јављају, да је тамо 30. маја о. г. прослављена 200 годишњица цркве св. Петра и Павла, којој је 30. маја 1714. године положио камен темељац цар Петар Велики као на дан свога рођења. Црква је подигнута на тако званом Зечјем острву, где је десет година пре тога подигнута тврђава. Звона и сто за ту цркву донесена су из Холандије 1720. године за 45.000 рубаља (то је за оно време била велика свота). Торањ је подигнут 1723. године, а освећење цркве извршено је 28. јунија 1733. године у присуству царице Ане Јовановне и свих чланова архијерејског синода. Велики торањ задавао је неприлике привлачећи на себе муње и громове. Од удара грома запалила се црква 1748. и 1756. Оба пута је била већа штета у цркви него у звонари. После тога набављен је нов сат, који је вештачки израдио Холандезац Крас. Црква је више пута обнављана, а у њој се чувају многи ратни трофеји. У тој цркви је гробница руских царева и чланова руске царске породице.

Срби матуранти на Косову.

Јављају нам из Београда, да ће матуранти из Србије и Срби матуранти из других крајева приредити излет на Косово, где ће бити о Видову дне. Полазак из Београда је 12. (25) јунија о. г. Матуранти ће из Београда отићи у Скопље, а оданде железницом, што води у Митровицу, у Приштину и на Косово, да виде то значајно бојно поље и знаменитости на њему.

Где да буде друга слава Срба певача?

Приликом прве славе Срба певача решавало се о томе, где да се после три године одржи друга слава Срба певача? У обзир су узета два места: Вршац или Загреб. Међу певачима чуло се мишљење, да би за другу певачку славу најзгоднији био Нови Сад, који лежи најзгодније, па би због тога ту посета била најбоља. Овај разлог није неоснован, али од великог је значаја да се оваке славе одржавају и на периферијама, где ће вршити културну мисију. Овакако ће и Нови Сад доћи на ред.

Неоснована замерка.

Уредништву „Гласа Баније“ није право, што смо забележили, да се у свом 1. броју извинило

уредништву „Бановца“, што је покренуло нов лист. Ми то нисмо учинили с прекором, него смо ту из вину забележили као чудновату и необичну појаву. При том нас није руководила никаква задња мисао, мада се „Глас Баније“ прикључио хрватско-српској коалицији као владиној странци. Ми смо само вршили своју новинарску дужност, када смо донели белешку о покретању новог листа у Петрињи.

Змајеве родољубиве песме.

Змајеве родољубиве песме, које је издало друштво српских књижевника, новинара и уметника „Змај“ у Сремским Карловцима у 15 хиљада примерака, све су распродане. Управа друштвена моли оне поверенике и распродавце, којима су можда неколики примерци остали непродани, да их врате, јер непрестано стижу нове поруџбине.

Томшић у затвору.

Познато је, да је у Нађхефлању Август Томшић убио три особе и ранио своју несуђену вереницу, па онда побегао на црквени торањ, одакле је пуцао на све, који су му се приближили. Сад се налази у затвору, где му је понашање чудновато. Кад државни одветник уђе у његову ћелију, он плаче и навуче јаку на главу, а затим тражи романе да их чита. Мисли се, да Томшић није читав. Његов деда хтео је да се свуче у цркви за време службе. Томшић је код куће имао лепу библиотеку, у којој се налазе дела из богословије, природних наука, историје, математике, земљописа и т. д. Томшић се често потписивао „доктор“, а дописивао се са листовима. О једном фирмом у Штутгарту стојао је у вези, у жељи, да набави оспособљење за шофера. Томшић је јако начитан а писао је и песме. Вероватно је да пати од „лудила величине“.

Политички испади приликом промоције.

Приликом промовисања тројице доктора права на немачком свеучилишту у Прагу захвалио је др Гаврило Краус, али је том приликом рекао, да се наука предаје на прашком немачком универзитету сасвим погрешно и силом се хоће да прикаже као немачка наука, а зна се да је наука међународна. Кад је то рекао дигла се граја, а ректор и декан прекинули су Крауса, јер промоција није прилика за политичке препирке. Краус је Чивутин.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се топлије време, местимице киша и бура.

Привредни гласник.

##Ински вашар у Старом Сланкамену

У четвртак 5. (18.) јунија о. г. одржан је у Старом Сланкамену велики вашар. Учествовала су села: Ст. Пазова, Нова Пазова, Буковац, Нови Карловци, Чортановци, Бешка, Крчедин и оба Сланкамена. Било је изложено 427 бутеља вина од 1903. до 1913. године. Пре отварања вашара држао је предавање Виктор Немчанин о виноградарству. Изложба је била добро посећена, а и купаца је било прилично. У Сланкамену и околини има доста вина, а учесници овог вашара имају око 3000 хектолитара. Приказана вина била су добра. Др. Милош Мојић приказао је пиштинац из 1858. године, прво вино, које је старина претворила у бело вино.

Дивља репица и пшеница.

У појединим крајевима угарске велике равнице јако се раширила дивља репица по пшеници и наноси велику штету. Наши земљорадници су немоћни да спрече ширење овога корова. Семе дивље репице доносе наши земљорадници на њиве приликом сејања, јер пшеницу за семе не очисте добро, а коров се овај шири и тако, што дивља репица узре пре него пшеница, па њено семе падне у земљу, где на пролеће никне. Зато ваља земљорадници добро да очисте семе пре сејања. Погрешка је и то, што се код нас више година узастопце сеје жито на истој земљи. Зато код нас није количина рада онолика, као у Чешкој и Немачкој.

Штета од непогоде.

Са свих страна Угарске стижу вести о непогодама. Сваки дан догоди се понегде провала облака или туча. Штета од поплаве и туче (града) велика је. У околини Дебрецина скоро да су усеви уништени. Исто тако и у Суботишту и околини. У петак после подне падао је у околину Новога Сада град и починио у виноградима и усевима приличну штету, нарочито у виноградима на каменичкој страни.

Брзојави „Застави“.

Стигли 9. јунија.

Српска народна скупштина.

Београд. (Р.) Седнице српске народне скупштине одложене су још за четири дана због прилика на Балкану. Држи се, да се више неће одлагати, јер да ће положај дотле бити расчишћен. У томе случају избори народних посланика биће 10. (23.) августа, јер прво треба да се изврше избори окружних посланика.

Нови закони у Србији.

Београд. (Р.) Министар Пашић израдио је законске предлоге о уговору о разграничењу српско црногорском и српско-грчком, даље о букурешком и цариградском уговору о миру. Ти законски предлози упућени су државном савету на мишљење. Расправљаће их тек нова народна скупштина.

Откуп оријенталских железница.

Београд. (Р.) Директор оријенталских железница Милер дошао је у Београд, да сврши још заостале формалности уговора о откупу између Србије и друштва оријенталских железница.

Бугарски нападај на српској граници.

Београд. (Р.) Прекјуче је на српско-бугарској граници према Радовишту било борбе. Бугарски војници су напали српске граничне стражаре. Нападај био изненадан али је ипак дочекан прибрано. Бугарски војници су хтели тим нападајем да омогуће бугарским бандама да упадну у нове српске крајеве. Нису успели. Борба је трајала један сат, а завршена је поразом Бугара. Срби нису имали жртава.

Крилатица над Београдом.

Београд (Р.) У суботу у 5 сата по подне кретала се над Београдом једна крилатица на висини преко хиљаду метара. Крстарила је над Београдом четврт сата, а затим је одшетала истим правцем, којим је и дошла.

Нова железничка пруга.

Београд. (Р.) Пре неколико дана отпочели су теренски радови железничке пруге редовна колосека Пожаревац—Прахово. Трасу граде Французи, а посао морају довршити за годину дана. Пруга иде од Пожаревца на Сељаковац, Велико Орнуће, Рибарево, Кучево, Мајданпек, Стубрк и Прахово.

Помиловање.

Београд. (Р) Прекјуче је српски министар правде поднео на потпис краљу указ о помиловању оних особа, које су извршним пресудама осуђене за разне кривице, уопће учињене пре објаве рата.

Краљ Петар у бањи.

Београд. (Р.) По савету лечничком краљ Петар се решио, да ове године не иде у Рибарску Бању него у Врањску, јер се нашло да вода Врањске Бање боље дејствује против реуме и брже лечи. Краљ је отпутовао данас.

Српски део солунске луке.

Београд. (Р.) У месецу јулу отпочеће се израда планова за српски део солунског пристаништа. Планове ће радити министарство грађевина.

Издавалац: Мита Клицин.
Одговорни уредник: Мита П. Алексијевић.

Припослано.

Мара Арновљевић из Велике Кикинде, и Војислав Гавриловић, срп. нар. учитељ у Куману, верени јунија 1904.

Марија Антић у Сомбору и Ђура Милутиновић у Панчеву, верени јунија 1914

Трговина.

НОВИ САД, 6. јунија 1914. године

Пшеница прве каквоће нова 28 К 40 п.
Пшеница средња 27 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша 26 К — п. до — К — п.
Наполица 20 К — п. до — К — п.
Јечам 15 К — п. до — К — п.
Зоб нова 14 К 40 п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 14 К 60 до 14 К 80 п.
Кукуруз у клипу — К — п.
Пасуљ бели 18 К — п.
Пасуљ жути 18 К — п.
Пасуљ кулаш 17 К — п.
Горушица 12 К — п.
Мувар 44 К — п.

Све од 100 килограма.

СТЕЧАЈ.

Оснивајућа се Српска Ратарска Штедионица деоничарско друштво у Ст. Бечеју, која ће почети рад почетком јула месеца т. г. тражи

свршеног књиговођу,

који зна српски и мађарски, а радио је самосталном у ком заводу бар 4 године. Плата 1600 круна годишње и мировином. Према способностима плата може бити и већа.

Молбенице треба послати на управу.

1—2 905 УПРАВА.

ЗА ПРАКТИКАНТА МЛАДИЋ,

који је свршио 3—4 разреда средње школе, може добити место као практикант у мушке моде трговини Kertész Mór у Новом Саду. 894 1—2

За нашу моде-мануфактурну трговину потребујемо старијег **ПОМОЋНИКА** који сем српског језика говори немачки и мађарски и осим тога да је добар и самосталан продавац. Офертима треба по могућству слику приложити. 893 1 3

ДОДИЋ И ОПАНЧАРЕВ
Сомбор.

За своју мануфактурну и кратке робе трговину — — — — —

требам млађег помоћника ::

који сем српског језика влада потпуно и немачким. — Ступање у радњу 15. августа по новом календару.

Мирко Бајић — Омољица (Omlód) torontál v. m. 895 1—3

Шпецерајска трговина

Радивоја Николајевића

У МИТРОВИЦИ

потребује помоћника и 2 дечка за шегрте, који у радњу ступити могу одмах. 896 1—5

СПАС ЧОВЕЧЈЕГ ЖИВОТА!!!

Препоручујем сваком оном који болује од опасне болести **јектике** или **запаљења плућа**, мој светски проналазак, који још нико до данаске пронашао није осим ја, до данас су хиљаду хиљада животом платили од те опасне болести, ал пошто сам ја тај лек сам пронашао, где је до данас сваком најбоље помогло, зато пак кога је год затекла та грозна болест, а нарочито код нашег света, ово је за њега спас. Зато нека се сваки на мене обрати, где ће одмах упутство од мене добити. Који га год буде поручио, тај ће одмах за 14 дана видети, да му је много лакше и да на боље иде.

Адреса: 900 1—1

W. Marinović

WIEN II. OBERE-DONAU 63. I/34.

Своју кућу у Шиду (Срем)

у којој постоји биртија и трговина, које добро раде; кућа је на друму, који води из Шида за Илок; због породичних прилика 876 3—3

продајем по врло повољним условима

за које се ваља обратити на потписану.

Regina Städtler — Шид (Срем).

---

120 катастралних јутара (по 1600□) I класе добре ораће ЗЕМЉЕ

у Тиса Хиђошком хатару, са салашем и са другим за економију потребним стварима заједно. Продају се из слободне руке по врло повољним условима за које се ваља обратити на „Veleposednik“ postrestante — Tiszahegyes, — Torontál v. m. 892 1—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.